

פתרון הלכתי יצירתי למיחמי שבת רבני המכון הגרא"מ והגרש"א הלפרין בהצגת המיחם המיוחד

נועם שיח

איש מדע וחכמה שהעמיד עולם הטכנולוגי עפ"י ההלכה

סיוור-שיח מיוחד בין כותלי המכון מדעי טכנולוגי להלכה בשכונת בית וגן,

מפעלו הכביר של

הגאון החסיד רבי לוי יצחק הלפרין זללה"ה

שהוקם במטרה לברר את ההלכה ולהתמודד עם השאלות הסבוכות שמתעוררות עם שילוב החיים במוצרים טכנולוגיים, וכן לפתח טכנולוגיות שיאפשרו את קיום ההלכה בשימוש במכשירים המתחדשים ■ ככלות שלושים לפטירתו, קבענו סיוור רב-שיח מאלף עם שני בניו שעמדו לימינו, הל"ה: הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א,

י"ר המכון וממלא מקומו; והגאון רבי שמואל אלעזר שליט"א, מרבני המכון ■

שמענו מפיהם מעט מזעיר מאישיותו הגדולה של אביהם הגאון, על מפעליו הכבירים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בבירור וליבון השאלות ההלכתיות העולות על הפרק חדשים לבקרים בכל מקצועות התורה, ועל העמדת יסודות ההלכה הברורה

בכל הקשור למדע וטכנולוגיה לשעה ולדורות

השגרתית מתבצעת ללא הרף מול יצרנים או יבואנים, המבקשים אישור הלכתי למוצריהם, מול קבלנים, יזמים וועדי בית, המבקשים להתקין מעליות שבת או מתמודדים עם בעיות של משאבות חשמליות, ובעיקר מול בתי חולים, מלונות ומוסדות ציבור אחרים, המעוניינים ביעוץ הלכתי להפעלת מערכות שונות. יחד עם זאת, זורמות לשם כל העת פניות ושאלות הלכתיות מכל קצו תבל. המכון משמש כבית ההוראה הגדול והמרכזי ביותר בעולם לכל השאלות ההלכתיות הקשורות למדע וטכנולוגיה. בכל יום רגיל מגיעות לכאן שאלות טלפונית, בפקס ובדוא"ל.

חלק הארי של השאלות השגרתיות, שעליהן משיבים רבני המכון דבר יום ביומו, עוסקות בשימוש במיכשור חשמלי. כמספר המכשירים החשמליים, לסוגיהם השונים, הקיימים בשוק, כך מספר השאלות המגיעות למכון. כל מכשיר חשמלי והשאלות ההלכתיות המתעוררות בעקבותיו. לא נפקד גם מקומן של שאלות הלכה אחרות, בכל התחומים, בעניני כשרות ופסח, שאלות רפואיות שונות,

ושלושה ויותר, שכן רבו הדברים והם מרתקים ומאלפים. בשולי אדרתו של איש גדול אנו נוגעים, ויודעים כי לא נוכל למצות הכל. עוד יבאו בע"ה דברים ככתובים, ואת היריעה הראשונה אנו פותחים.

הגאון המופלא רבי לוי יצחק הלפרין זללה"ה, על רקע המכון מדעי טכנולוגי להלכה, שעמד בראשו להעמיד את יסודות ההלכה הברורה בעניינים אלו

טוביה פריינד

בפאתי שכונת בית וגן הירושלמית, רחוב הפסגה 1, בנין מיושן חד קומתי. שם קבענו השבוע סיוור מיוחד על מפעליו הכבירים של מי שעמד בראש המפעל הגדול המכון מדעי טכנולוגי להלכה למעלה מיוכל שנים, הגאון החסיד המופלא רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, ולאחר מכן להסב לרב-שיח עם בניו הרבנים, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, י"ר המכון וממלא מקומו, המכהן גם כרב קהל חסידים ברמות וראב"ד בד"ץ אונגוואר, ואחיו הגאון ר' שמואל אלעזר הלפרין שליט"א, מרבני המכון.

בעומדנו בשערי המכון, נפעמו מהניגודים הבולטים בין שמות המכון ותחומי פעילותו המקיפה, בהתמודדות יומיומית עם כל חידושי הטכנולוגיה המתקדמים ביותר – מחד, ומראהו העלוב של המבנה הערבי הישן, בו שוכן המכון – מאידך. מביקור קצר בין כותלי המכון ניתן כבר ללמוד על היקף הפעילות העצום, בתוך שגרת העבודה הקדחתנית. מסדרונותיו הצרים של המכון צפופים במקררים, בתנורי אפיה, במזגנים מפורקים, ומכשירים חשמליים רבים אחרים, גדולים או קטנים, כמו קולרים ומיני-בררים, מיחמים ופלטות חשמליות.

לרגע נדמה היה לנו, שנקלענו למפעל של מוצרי חשמל, או לחילופין למעבדה לתקון מיכשור חשמלי. כעבור זמן קצר, הסבירו לנו האחים הרבנים הלפרין – כרי שיחנו ובניו של מי שעמד בראש המפעל הכביר והקימו הגאון רבי לוי יצחק זצ"ל, כי אלה הם מכשירי החשמל, שיצרניהם או יבואניהם מבקשים את אישורו ההלכתי של המכון, ונמצאים באמצע תהליך בדיקה הקפדנית של רבני המכון ומהנדסיו, הנמשכת לעתים חודשים ארוכים, עד שהם זוכים לאישור הסופי.

בקרב היצרנים והיבואנים מוכר המכון המדעי טכנולוגי להלכה בכינויים נוספים, כמו 'מכון ההלכה' או 'המכון הרב הלפרין'. אך על דבר אחד אין חולק, כי מכון זה הינו 'מכון התקנים' של הציבור היראים לדבר ה' המקפידים על קלה כבחמורה, ואישור הלכתי מטעמו הוא כמו 'תרתקן' הלכתי. קשה להעלות ולתאר בריעה מוגבלת אחת יום עבודה שגרתית עמוס בין כותלי המכון. צוות מצומצם של עובדים מטפל באין ספור נושאים, בעת ובעונה אחת.

וכבר בפתח הדברים נקדים ונאמר: יבואים אנו להכפיל יריעה זו פעמיים

חסידים ואנשי מעשה, לשם ולתפארת. זקנו של אביו, גם הוא היה נקרא בשם רבי חנניה יוסף, עלה ארצה מגליציה, עם שני ילדיו, בתו הבכירה, שנישאה לימים להרב החסיד המופלג רבי יהושע אשר רבינוביץ, ובנו, זקנו של הגר"י, רבי צבי הירש, שהיה בן שלוש בעלותו ארצה. רבי חנניה יוסף היה נצר למשפחת היילפרין הנודעת והמיוחסת, משפחת רבני בערז'אן בגליציה מדורי דורות, המתייחסת למעלה בקודש, בן אחר בן, עד לרבינו אלחנן בעל התוספות, בנו של ר"י הזקן, נינו של רש"י הקדוש.

משני ענפים אלו, שניטעו על אדמת הקודש, ילדיו של רבי חנניה יוסף זה, שעלה ארצה לפני כמה שלושים שנה, בשלהי שנת תרמ"ח, הסתעפו שריגים וענפים לרוב, משפחות גדולות וחשובות, כאשר צאצאיו מונים כיום אלפים רבים, שרובם הגדול מתגוררים בארצנו הקדושה, ומיעוטם התפשט ברבות השנים גם לתפוצות הגולה. אך הצד השווה שבהם, כולם יראים ושלמים וחרדים לדבר ה', בתוכם המוני גדולי תורה ויראה, צדיקים, אדמו"רים, ראשי ישיבות, רבנים, מורי הוראה ויושבי על מדין.

מצד אביו התייחס הגר"י הלפרין לרבים מגדולי ישראל במאות השנים האחרונות, ובתוכם לכמה וכמה מגדולי תלמידי אור שבעת הימים הבעש"ט הקדוש וממשיך דרכו המגיד הגדול ממעורטש. גם מצד אמו התייחס אל סניגורן של ישראל, הגה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב, ונקרא על שם סבו שנשא את שמו הטהור של זקנו הגדול בעל הקדושת לוי, זכותם תגן עלינו.

הגר"י הלפרין זצוק"ל היה משתבח, על שזכה להכיר היטב את סבתו, אם אביו, הרבנית הצדקנית מרת פעשא הדסה ע"ה, שהיתה בת למשפחת סלונים החברונאית, ונפטרה בחודש טבת תש"ט, בהיותו כבן חמש עשרה. היא התגוררה בשכונתם, ובמשך החודשים האחרונים לחייה היה יושן בביתה וקבל ממנה רבות. סבתא זו הכירה היטב — עד להיותה בת ארבע עשרה — את הסבתא רבה שלה, הרבנית הצדקנית הנודעת מחברון מרת מנוחה רחל ע"ה, בתו של האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש זי"ע, שנולדה ביי"ט בכסלו תקנ"ט, ביום בו שוחרר זקנה, אבי אביה, האדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע, ממאסרו הידוע, ועל כן נקרא שמה בישראל 'מנוחה', וגולה בצל קדשו. היה היתה כבת ארבע עשרה בהסתלקותו, ביום כ"ד טבת תקע"ד. כך שהגר"י עוד זכה לקבל סיפורים, מסורות, עובדות והנהגות, מכלי-שני של זקנו הגדול בעל התניא זי"ע.

רב וגאון מצעירותו

לקחנו אתהנתא מעיון בפעילות המרתקת של המכון, וביקשנו מבני הגאון זצ"ל להתמקד בדמות אביהם הגדול הגאון הנודע רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, מגדולי הפאר של ירושלים, שעמדה בראש כל המפעל הכביר הזה, וכך סיפרו הבנים הרבנים שלי"מ"א:

"אבא זצ"ל התחנך בתלמוד תורה 'חיי עולם', שם למד גם בישיבה, כשלאחר מכן נסע ללמוד בישיבת סלבודקה בבני ברק. משחר ילדותו, ניכר היה בכשרונותיו העילויים, לצד התמדתו ושקדנותו הבלתי מצויים. כל רבותיו ומחנכיו, לאורך כל השנים, ניבאו לו גדולות ונצורות. בהיותו נער צעיר, בגיל 13 מצוה, למד רבי לוי יצחק אצל הגה"צ רבי חיים חייקל מילצקי זצ"ל, תלמיד חכם מפורסם ומגדולי צדיקי ירושלים, שהיה פאר המחנכים הנודעים בת"ת 'חיי עולם'.

"באותה תקופה, כנער צעיר בשנת הבר מצוה, נבחר להשמיע 'חבורה' בפני חבריו לכיתה, בנושא של 'מינו החשיד אמהמנא חשיד אשבעתא'. לאחר מכן נשלח ע"י רבותיו להשמיע את החידוש באוני שר התורה מרן גאב"ד טשעבין זצוק"ל,

מרן הגר"ע יוסף זצ"ל בביקור במכון משמאל הגר"י זצ"ל ובנו הגר"ר שמואל אליעזר שלי"מ"א

מאות תיקים וקלסרים עם מכתבי שאלות ותשובות של גדולי ישראל מכל העולם שהופנו למכון למעלה מיובל שנים

מספרים הבנים, הגר"מ והגר"ש שלי"מ"א: "הסיפור החל לפני למעלה מיובל שנים. קבוצה קטנה של מדענים שומרי תורה, בעלי שם עולמי, כל אחד בתחומו, ראה בעיני רוחו את הדילמות התורניות — מוסריות הקשות העולות להיווצר במקביל להתפתחות המואצת של ענפי המדע והטכנולוגיה, לצד הבעיות ההלכתיות כבדות המשקל שיתעוררו בעקבותיהן. על קבוצה נבחרת זו — שמרבית אנשיה כבר אינם בין החיים — אנשי מדע מפורסמים, כמו פרופ' זאב לב, מומחה לפיסיקה; פרופ' בנימין זאב פרנקל, פיסיקאי בעל שם עולמי; פרופ' יהודה לוי; פרופ' אברהם הלפרין ועוד. לימים חברו אליהם מדענים בכירים נוספים מעולי ברית המועצות דאז, כמו פרופ' ירמיהו ברנובר ופרופ' גרשום רוזנשטיין. הם חלמו יחד על הקמת מוסד מרכזי, שבו יפעלו זה לצד זה רבנים גדולי תורה ופוסקי הלכה עם מהנדסים ואנשי מדע, יחקרו יחד את כל ההתפתחויות החדישות, ילבנו היטב את כל הצדדים ההלכתיים וינסו לתת תשובות

שכיהן כנשיא ישיבת 'חיי עולם'. הגאון מטשעבין האזין בהנאה גלויה לדברי העלם הצעיר, שהרצה את דבריו בטוב טעם ודעת, וכשסיים את דבריו צבט בלחיו וטפח לו על שכמו בחיבה יתרה, באומרו: 'דו זאגסט דאך אזוי גוט!' [אתה אומר כל כך טוב!], כשהוא חוזר על אמירתו שוב ושוב, תוך כדי שהוא ממשך בלבביות רבה לטפוח על שכמו. לימים היה אבא נוהג לספר סיפור זה, בהתרגשות רבה, בהרסיפו כי הוא חש עד עצם היום הזה, גם כעבור עשרות שנים, את המתקוות המענת של הצביטה בלחיו והטפיחה על שכמו...

"מרבתי המובהקים הנוספים היה גם הגאון החסיד הנודע רבי משה לייב שפירא זצ"ל, ראש ישיבת 'תורת אמת' חב"ד ורבה של שכונת בית ישראל, שהיה גאון מופלג ולמדן מובהק, וחיבר את הספר 'טבעות זהב' על ספר 'קצות החושן'. הגר"מ שפירא חיבב והוקיר מאד את תלמידו, אשר שמע מפיו שיעורים תמידים כסדרן ורכש ממנו בין היתר את דרך הלמדנות הישיבתית יחד עם החשיבה המקורית. כאברך צעיר מאד כבר יצא שמו של אבא לשם ולהילה בקרב ציבור בני התורה של אותם הימים. וכבר בשנות אברכותו נקרא לכהן כר"מ ומרביץ תורה ישיבת 'תורת אמת' חב"ד. בחייו ומפולגי האברכים, מכל החוגים, בני גיל ומבוגרים ממנו, חיפשו את קירבתו, לשוחח עמו בלימוד ולהשתעשע עמו בחידושי תורה הלכה'.

רעיון המפעל הכביר חובק זרועות עולם

וכאן באה השאלה: היכן נולד רעיון כביר זה, של יסוד מכון מדעי טכנולוגי להלכה, שהפך למפעל חיים כביר החובק זרועות עולם?

ברב שיח המיוחד בין כותלי המכון עם האחים הרבנים הלפרין שלי"מ"א

ופתרונות מתאימים. — לצורך מימוש ה'חלום' חברו יחדיו ארבעה גופים מכובדים, שני מוסדות מחקר תורניים, 'יד הרב הרצוג' ו'מכון הרי פישל', ושני ארגונים מדעיים, שפעלו באותה עת, 'אגודת אנשי מדע שומרי תורה' ו'ארגון המהנדסים הדתיים', והם יסדו יחד את המכון המדעי טכנולוגי להלכה.

"הגרעין הראשון של צוות הרבנים נבחר מתוך הכולל הייחודי לרבנות ודיינות שפעל ב'מכון הרי פישל'. שם למדו באותם הימים עשרות מבחירי טובי האברכים בוגרי הישיבות הקדושות. במשך השנים התפרסמו רוב רובם של לומדי אותו הכולל כחשובי הרבנים, הדיינים וראשי הישיבות בארצנו הקדושה. מבין אותם אברכים נבחרו בקפידה מספר מצומצם של תלמידי חכמים מופלגים, אשר ניכרת היתה בהם הנטייה לברר נושא הלכתי לעומק ולרוחבו ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. עליהם הוטלה המשימה הכבדה לחבר לקבוצת המדענים האמורה שליוותה אותם בצעדיהם הראשונים, יחד עם מספר מהנדסים צעירים נוספים, ולסייע במימוש החלום. מבין בני הקבוצה הנבחרת של רבני המכון בלט מיד עליו צעיר ומבריק, בתחילת העשור הרביעי לחייו, וזה היה אבינו זצ"ל שנכנס מיד לעובי הקורה, והיה עמוד התווך של פעילות המכון מיזמו הראשון. הוא זה שניווט את דרכו וקבע את תחומי פעילותו, ובמשך השנים התמנה לעמוד בראשו.

ברכתו של הרב מטשעבין

ממשיכים הני תרי אחי בשיחתם המרתקת על שנות התבססותו של המכון ומספרים: "בתחילת הדרך, בשנת תשכ"ה, כשגילה אבא את השאלות החמורות העומדות על הפרק וממתנות לפתרון, וכשצפה בעיני רוחו, ברוב תבונתו, כחכם הוראה את הנולד, את האתגרים הנוספים המצפים להם בהמשך הדרך, נתקף בהלה ופיק ברכים. במהלך עבודת המחקר הראשונית הוא נוכח לראות כי עליו לחרוש באדמת בור שלא נחרשה מעולם, לזרוע בארץ לא זרועה, ולהתמודד עם שאלות כבדות משקל שעדיין אין עליהן שום התייחסות הלכתית של ממש.

"כך היה כשנאלץ להתמודד לבדו עם ההגדרות ההלכתיות של 'מעשה ישיר' ושל 'גרמא' לאור ההלכה. ההגדרות המדוייקות נחוצות לצורך קביעה הלכתית על כל פעולה חשמלית ודיגיטלית ותוצאותיה, הן לגבי מלאכות שבת והן לגבי שאר דיני ומצוות התורה. לאחר עמל של שנים הוציא לאור בשנת תשל"ח, את ספרו ההלכתי הראשון 'מעשה וגרמא בהלכה', שהיה הספר הראשון מסוגו שעשה סדר בנושאים מורכבים אלו, ועורר הדים רבים בעולם התורה וההלכה. גם היום, לאחר שבמשך כארבעים שנה התחברו עוד ספרים וחיבורים נוספים בנושאים הללו, נותר ספרו של אבא כספר היסודי והמרכזי שכולם יונקים ממנו ובונים עליו — אך באותם ימי בראשית, חשש מאד, כאברך צעיר לימים, כי התפקיד גדול עליו ועל חבריו בכמה מידות, ולא זו בלבד, אלא שהיה מסופק אם קיימת בכלל בדורנו סמכות הלכתית שיכולה ליטול על עצמה אחריות כבדה שכזו.

"לשם כך הלך להתייעץ עם גאון הדור מרן גאב"ד טשעבין זצוק"ל, שכבר היה בשנתו האחרונה עלי אדמות, האזין ברוב קשב להתלבויותיו של אבא, שאל שאלות, בירר וחקק, ולבסוף פסק את פסוקו בהכרעה נחרצת וחד משמעית. הוא קבע כי אכן זו חובת השעה להתמודד בדרך התורה וההלכה עם כל אתגרי התקופה, על כל השאלות החדישות שהם מציבים בפנינו, ולהכין להם תשובות מלאות ומתאימות. ויחד עם זאת, ערר במילים חמות ונרגשות את אבא ליטול על עצמו את התפקיד הכבד, נתן לו את ברכת הדרך, והבטיח לו בפה מלא כי יזכו הוא

”בתחילת הדרך, בשנת תשכ”ה, כשגילה אבא את השאלות החמורות העומדות על הפרק וממתינות לפתרון, וכשצפה בעיני רוחו, ברוב תבונתו, כחכם הרואה את הנולד, את האתגרים הנוספים המצפים להם בהמשך הדרך, נתקף בהלה ופיץ ברכים. הוא נוכח לראות כי עליו לחרוש באדמת בור ...

לאישורו הסופי של הרב וייס בעל המנחת יצחק, פוסק בית החולים. שיתוף הפעולה ההדוק בין בית החולים 'שערי צדק' לבין המכון המדעי טכנולוגי להלכה היה פרוייקט כביר שהיה בשעתו לספינת הדגל של פעילות המכון, להוכיח קבל עם ועדה שניתן להפעיל מערכות חדשניות, במקרה זה מרכז רפואי חדיש ומתקדם, לאור כל דרישות ההלכה. והרבה מן התובנות שהמכון רכש בנושאי טכנולוגיה, כמו הרבה מן הפתרונות והיישומים שהוא משתמש בהם, בתחומים שונים, באו לעולם בעקבות פרוייקט זה של המרכז הרפואי 'שערי צדק', השת"פ היה לברכה לשני הצדדים.”

מגלה בעיית הקיטור במטבחים ציבוריים

ממשיך הגאון רבי אברהם משה שליט”א: ”אחת הבעיות שאבא גילה, היא בעיית הקיטור המשותף לבשר וחלב או למאכלים כשרים וטריפה, הוא התוודע לבעיה זו בעת תכנון מערכת המטבח של המרכז הרפואי. עד לאותה שעה לא עלתה על דעתו של איש כי יש בכך בעיה כל שהיא. במערכות כשרות מהודרות היו מייצרים תוצרת כשרה למהדרין שבושלה ועובדה במערכת קיטור שהיה משותף לקו יצור של נבלות וטרפות. כך גם באולמות השמחה היו מבשלים במטבח כשר למהדרין באמצעות קיטור משותף עם אולמות סמוכים כשרים בכשרות רגילה או לא כשרים לחלוטין. אפילו בשיבות ומסודות תורה היו משתמשים בקיטור משותף למאכלי בשר וחלב שבושלו במטבחים נפרדים לחלוטין.”

”עד שאבא הגיע ועורר כי הקיטור החי בולע טעם מכאן ופולטו שם. כך שתבש-לים כשרים למהדרין עלולים להיות מעורבים ובלועים בבליעות של נבלות וטרפות, וכן תבשילי בשר עם חלב או מוצרים כשרים לפסח עם מוצרי חמץ. הוא פרסם את הדברים בשעתו בקונטרס מקיף בשם 'בישול במערכת קיטור'. לדבריו, בתחילה לא אבא איש להטות אוזן לטענותיו. רבים וטובים, וביניהם רבנים מפורסמים וראשי מערכות כשרות גדולות, ניסו לדחותו באלף ואחד תירוצים, בעוד שהוא עמד בתוקף על דעתו כי יש כאן מכשול עצום, שאין מקום להתירו אפילו בדעיכה. הוא התאמץ להוכיח כדבריו, הן מבחינה הלכתית והן מבחינה מציאותית, כשבמקביל גם הציע הצעות פתרון שונות, להפרדת הקיטור או לפגימת טעמו.”

”הראשון שהתייחס לכך בכתב, היה הגרי”י וייס זצ”ל, הרב הפוסק של בית החולים 'שערי צדק'. בתשובתו שנרפסה אח”כ בספרו 'מנחת יצחק' חלק ט' סימן ע”ד, הוא מתייחס בפרוטרוט לקונטרס המיוחד של אבא לברר כל החששות שיש בוה, והוא מחוה את דעתו 'באיזה הצעות שמהראוי לתקן בוה'. אט אט התקבלו הדברים בקרב הציבור הרחב. כיום מקובל הדבר לאיסור גמור ללא כל עוררין, ואין שום מערכת כשרות, אפילו בכשרות רגילה, שמשתמשת בקיטור משותף כל לכשר וללא כשר או לבשר וחלב. כל מערכות הכשרות המהודרות, בארץ ובעולם, עמדו במשך השנים בקשר עם המדעי טכנולוגי להלכה, בנוגע למערכות הקיטור, וכולם פועלים לפי הצעות המכון והנהיגותיו.”

”על כך התבטא בשעתו מרן הגרש”ז

ראש המכון המדעי טכנולוגי להלכה הגאון רבי לוי יצחק הלפרין זצ”ל

יות, כמו מעליות, מיזוג אויר, חימום מים, דלתות אוטומטיות, סידורי הפרדה לבעיית טומאת כהנים, ציוד מטבחים, ועוד, ולמצוא את הדרך להפעלת כל המערכות בהתאם להלכה, יחד עם מתן תשובות הולמות והצעות פתרון לעוד מאות שאלות הלכתיות המתעוררות בבית החולים בנושאי כתיבה בשבת, הפעלת ציוד רפואי מודרני, בעיות כשרות ופסח, וכנהה וכנהה.

”הפניה למכון נעשתה בעצה אחת ובהסכמתו המלאה של הרב הפוסק של בית החולים באותם ימים, הגאון הנודע רבי יצחק יעקב וייס זצ”ל, בעל המנחת יצחק, שנחשב לאחד מגדולי פוסקי הדור. לצורך הענין הוא צירף אליו את מרן הגרש”ז אויערבאך זצ”ל, על מנת להכריע יחדיו בכל השאלות ההלכתיות הסבוכות הקשורות לתכנון המרכז הרפואי החדש. שני הפוסקים המפורסמים, שעל פיהם יישק כל דבר בבית החולים, סמכו את ידיהם בחום על אבא, כי הוא יהיה הסמכות ההלכתית לכל השאלות ההלכתיות בנושאי הטכנולוגיה ולכל הפתרונות שיוצעו, בהתייעצות עם. מנהלי ומהנדסי בית החולים, וכל הגורמים הרלוונטיים, איש איש בתחומו, עמדו במשך שנים בקשר רצוף עם אבא ומהנדסי המכון. כל הצעת פתרון היתה מובאת לשולחנו של מרן הגרש”ז אויער-באך, שהיה מתעמק בה ומלבן אותה יחד עם אבא, ולאחר מכן היתה מובאת גם

האדם בירידה במעלית, או גדרי 'סוף טומאה לצאת' ביחס לטומאת כהנים בבתי חולים, שבהם נחלקו רבות, והדברים מופיעים כבר בכתובים. במקרים כגון אלו היה מרן הגרש”ז מציע לפנות למחותנו מרן הגרי”ש אלישיב זצ”ל, שישמש כ'בורר' ביניהם וכיריע ביושר דעתו הרחבה עם מי הצדק.

”גם מרן הגרי”ש אלישיב היה מעורה רבות בכל פעילות המכון בעשורים הראשונים לקיומו. ואף הוא היה מקבל תמיד בחיבה ובהערכה רבה את אבא, שהיה מגיע אליו לעתים תדירות להתייעץ עמו בכל נושאי המכון. אבא היה בין היחידים שהגרי”ש אלישיב היה פותח בפניהם את דלתות ביהכ”נ 'אהל שרה', שם היה שוקד על תלמודו כשהוא סגור ומסוגר. קשרי ידידות הדוקים במיוחד נוצרו גם בין אבא לבין מרן הגר”ע יוסף זצ”ל, עוד מן הימים בהם כיהן הגר”ע כרב הראשי לתל אביב יפו ולאחר מכן כראשלת”צ. הגר”ע היה כל ימיו ידיד נאמן של המכון ושל העומד בראשו, ביקר מספר פעמים במכון, השתתף בכל ארוע מטעם המכון שהזמין אליו, ונענה תמיד בשמחה לכל קריאה ובקשה.”

על משמר ההלכה במרכז הרפואי 'שערי צדק'

אחד הפרוייקטים המרכזיים שהמכון עסק בו במשך שנים ארוכות הוא תכנון המרכז הרפואי של 'שערי צדק' מן המסד ועד המטפות לאור ההלכה.

מנצלים הרבנים האחים הלפרין בנועם שיחם: ”היה זה בשנותיו הראשונות של המכון, כשבית החולים 'שערי צדק' שכן עדיין במבנה ישן דו קומתי ברחוב יפו, סמוך לתחנה המרכזית. בהתאם למדיניות בית החולים שהותוותה ע”י המייסד ד”ר משה וואלך ז”ל, ונמשכה גם ע”י מנהל בית החולים אחריו, ד”ר פאלק שלינגר ז”ל, השתללו תמיד להתאים את ארוחת בית החולים לציבור החרדי, בסידורי הכשרות, באווירת השבת, התפילות ועוד. ”כשהחלו בבניית המרכז הרפואי החדש, בקומפלקס ענק של מבנים רבי קומות, על כל המיכשור המודרני המתקדם, התעורר הצורך לתכנן הכל בהתאם להלכה. לשם כך פנתה הנהלת בית החולים למכון המדעי טכנולוגי להלכה, בבקשה ליטול על עצמו את המלאכה המורכבת, להיות מעורב בכל שלבי תכנון המבנה וכל מערכות התשת-

וחבריו לסייעתא דשמיא במלאכתם מלאכת הקודש, כשהוא מרעיף עליו מפי קדשו שפע ברכות להצלחה: 'לך בכוחך זה והושעת את ישראל'...”

הטכנולוגיה במשנת מרן הגרש”ז אויערבאך

מציינים ברידהויה האחים הרבנים הלפרין בני הגרש”ז זצ”ל: ”מי שעוד שם את עינו על אבינו בצעירותו, באותם ימים ראשונים של יסוד המכון וקביעת דרכו, היה פוסק הדור מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק”ל.”

כידוע מרן הגרש”ז אויערבאך זצוק”ל נחשב כפוסק אחרון והסמכות ההלכתית העליונה בכל השאלות הטכנולוגיות החדשניות. עוד בהיותו כבן עשרים וחמש, הפתיע את עולם התורה בספרו 'מאורי אש' בנושאי החשמל לאור ההלכה. מאז עסק רבות בחקר נושאים אלו. נשא ונתן כהם ארוכות עם מרן הזוהן איש זצוק”ל בכתב ובע”פ.

מספר רבי אברהם משה שליט”א: ”חלק מהמדענים מייסדי המכון התגוררו בשכונת רחביה הסמוכה לשכונת שערי חסד, והיו מבאי ביתו של הגרש”ז. הם נמנו על שומעי שיעורו השבועי הקבוע באגודה-שוהל, וגם היו מתייעצים עמו רבות בכל עניניהם הפרטיים. כך שטבעי בהחלט היה שהגרש”ז יהיה מעורה בכל הנושה במכון מראשית היווסדו, ושימש בכל השנים ככתובת המרכזית להתייעצו-יות עמו בכל הנושאים שטופלו בין כותלי המכון, כפי שהעיד על כך בעצמו באחת מהמלצותיו החמות לטובת המכון: 'כי הנני מכיר מפעל גדול וחשוב זה מראשית היווסדו וכן את ידידי הגאון הדגול העומד בראשו, והנני להגיד נאמנה שהם עושים גדולות ונצורות להרחבת שלטון ההלכה כמעט בכל התחומים...'”

”בטביעות עינו החדה הבחין הגרש”ז מיד בכשרונותיו הנדירים של אבא ובתכונותיו הייחודיות המסייעות לו להבין את המציאות על בוריה ולרדת לעומקה של ההלכה. קירב אותו מאד והדריכו, והיה מתייחס בהערכה רבה ובכבוד ראש מוחלט לדעתו. תלמידיו של מרן רבינו הגרש”ז בשיבת 'קול תורה' סיפרו כי שום דבר לא היה יכול להפריע לו מסדריו ומשיעוריו הקבועים בשיבה, ולא היה מסכים בשום אופן להתייחס ולענות על נושאים אחרים שאינם קשורים ללימודי הישיבה, יוצא מן הכלל היה אבא, שדלתו של הגרש”ז היתה פתוחה בפניו בכל עת ובכל שעה, הן בביתו הן בשיבה והן בירדת המסתר בשכונת שערי חסד שם היה לומד. גם כשהאבא היה מתקשר טלפונית לשיבה, היה הגרש”ז נחפז לשוחח עמו ולענות לו, בשל החשיבות הרבה שייחס לפעילותו של המכון ושל אבא.”

הגרש”ז הלפרין התבטא בשעתו, בהודמנות מסיימת, במהלך דברים שהשמיע במסגרת יום עיון שנתי במשנתו של הגרש”ז אויערבאך, כי לדעתו החיבה היתרה שחיבבו מרן הגרש”ז היתה דווקא משום שלא הסכים עמו בכל דבריו והענו גם לנסות להתווכח עמו. כשהיה סבור אחרת היה עומד על דעתו בתוקף, בדרך ארץ ויבראת הכבוד כמובן, והגרש”ז אהב זאת מאד.

מספר בנו הגרש”א שליט”א: ”היו נושאים סובכים, כמו יחס השפעת משקל

עבודת מחקר ופיתוח. הנעת כסא גלגלים ללא כח חשמלי אלא ע”י לחץ אויר

אויבעראך זצ"ל: נוסף על כל זכויותיו הרבות של המכון ושל העומד בראשו, כדאית היתה הקמתו של המכון אך ורק לשם גילוי בעיה זו ופתרונה והצלת המוני בית ישראל ממכשולות חמורים של איסורי דאורייתא במאכלות אסורים!

המפגשים והדיונים עם הגר"מ פיינשטיין

"במהלך ביקורו של אבא בארה"ב לצורך חקר נושא המעלות, נפגש גם מספר פעמים עם פוסק הדור מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל. הגר"מ פיינשט-יין כבר פגש את אבא שנים ספורות קודם לכן, כשעשה את צעדיו הראשונים במכון, בעודו אברך צעיר, והתפעל מאד מכשרונותיו העצומים ומגדלותו בתורה. כששמע שאבא הגיע לארה"ב לנושא המעלות שמח מאד, ואמר לו כי הוא באמת מתחבט רבות בנושא זה. בעבר היה נוהג להתיר את השימוש בשבת בכל מעלית הנקראת אוטומטית, אך מאחר ששמע מאבא כי לא כל מעלית שכזו היא אכן אוטומטית, והיא מושפעת ללא הרף מכובד האדם ומשקלו, הוא רוצה לשמוע מפיו את הדברים לאשורם.

"באחת הפעמים שהגיע אבא לארה"ב בחודשי הקיץ, שהה הגר"מ פיינשטיין בקאנטרי במחנה הקיץ של ישיבתו 'תפארת ירושלים'. הוא הזמין את אבא להתארח אצלם במחנה במשך כמה ימים, כשהוא מנצל את ההזדמנות ללבן עמו בצוותא נושאים הלכתיים טכנולוגיים. באותם ימים ישבו הגר"מ פיינשטיין ואבא שעות ארוכות בחיק הטבע, יחד עם מהנדס המכון, מר דב ציוני, שהגיע עם אבא מהארץ, ועם מהנדס המעליות הבכיר של חברת 'אוטיס', מר קורנבליט, שהיה יהודי חרדי יר"ש, כשהם דנים ומלבנים את כל הנושאים, וסביבם מתגודדים רבים מתלמידי הישיבה, שגילו עניין רב בדיונים מרתקים אלו.

"כשנה וחצי לפני הסתלקותו של מרן הגר"מ פיינשטיין, ביקר אבא בארה"ב. כמובן שניצל את ההזדמנות והזדרז לבקר גם בביתו של פוסק הדור. את הדלת פתח בפניו הנכד הרב מרדכי טנדל, שהיה משמש את הסבא הגדול בשנותיו האחרונות. הוא התנצל בפני אבא, ואמר כי הוא יודע היטב עד כמה הסבא מחבב אותו וכמה הוא שמח תמיד לקראת בואו. אך הבוקר הסבא חש ברע, והרופא שהוזעק אליו ציפה על מנחה מוחלטת והורה שלא להכניס אליו איש. אבא הפציר מאד בכנ"ד, כי יורשה לו להכנס אך ורק כדי לשאול בשלומו של הגר"מ ולהתברך מפיו, והבטיח כי לא יתיישב שם ולא יכנס עמו בדברים, והלה נעתר לו.

"כשנכנס אבא לחדרו של הגר"מ, היה סבור כי ימצא אותו שוכב במטה, לאור מצבו הרפואי, אך להתפתעו ראה אותו יושב ליד השולחן ולומד. כשהבחין בו הגר"מ קם מיד לקראתו, רץ אליו בזרועות פתוחות והזמין אותו לשבת. הוא התחיל מיד לשוחח עמו בדברי תורה, בשאלות הלכתיות אקטואליות שעסק בהן באותה שעה. אבא הרגיש שלא בנוח, וגם היה צר לו מאד על שהוא מחמיק הזדמנות פז לשוחח עם פוסק הדור. הוא התנצל בפני הגר"מ על שהוא מסרב לשבת ולשוחח, באומרו כי בריאותו של הרב חשובה לו מכל, וגם אינו יכול להפר את הבטחתו לנכד. הוא לחץ את ידו של הרב, איחל לו ברכת רפואה שלמה ואריכות ימים ונתברך על ידו, ופנה לצאת, כפי שהבטיח מראש, כשהגר"מ מתעקש ללוותו עד לפתח הבית. בטרם ציאתו אמר לו הגר"מ פיינשטיין כי חבל שלא הזדמן להם לשוחח בתורה ובהלכה, כהרגלם תמיד, אך ברצונו לפחות להעניק לו תמורת זאת מתורתו שבכתב. שלף מן הארון סט שלם של שו"ת 'אגרות משה', על שבעת כרכיו, והושיט זאת לאבא כמתנת פרידה."

מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בבדיקת ה'גומ' (לכינוי הג'מ באופן אוטומטי ביו"ט) שהותקן בביתו ע"י המכון המדעי טכנולוגי להלכה

עם גדולי ישראל בגולה

"ולא רק עם מרן הגאון רבי משה פיינשטיין היה מקושר בקשרי תורה, בביקוריו בארה"ב, נפגש לידן בנושאים הלכתיים עם הגאון הנודע רבי יעקב קמינצקי זצ"ל, ראש ישיבת 'תורה ודעת' ועוד רבים אחרים, אשר הביעו לא אחת את התפעלותם הרבה מאישיותו הדגולה וכשרונותיו המזהירים.

"בביקורו הראשון בארה"ב, כאשר התקבל ל'יחידות' אצל כ"ק מרן האדמו"ר מליובאוויטש ז"ע, קיבלו הרבי בחביבות מיוחדת, וניהל עמו שיחה ארוכה וממושכת בעניינים שונים העומדים על הפרק. במהלך השיחה העיר לו הרבי על שמו של המכון, כפי שמייסדיו קראו לו בשנותיו הראשונות: 'מכון מדעי טכנולוגי לבעיות הלכה', אשר משתמע ממנו לכאורה כאילו ההלכה היא שיוצרת את הבעיות... הרבי הציע להחליף את השם למשהו כמו 'מכון הלכתי לבעיות מדע וטכנולוגיה'. למעשה, בשל חילוקי דעות וקשיים ביורוקרטיים, כאלה ואחרים, התעכב הדבר זמן מה, וכעבור שנים מספר הושמטו ה'בעיות' לחלוטין, ושמו של המכון שונה ל'מכון מדעי טכנולוגי להלכה'.

"למן אותו ביקור בהיכלו של האדמו"ר מליובאוויטש, נהג הרבי לברך תמיד את אבא, הן בכתב והן בע"פ, להצלחה בעבודת הקודש החשובה של המכון שבראשותו, כשהמוטיב המרכזי והמשותף של הברכות היה כי יזכה לנצל את כשרונותיו הייחודיים לטובת כל בית ישראל.

"קשרים הדוקים ונלכבים במיוחד נרקמו בין אבא לבין ענק המחשבה, הגאון המפורסם רבי יצחק הוטנר זצ"ל, ראש ישיבת רבי חיים ברלין. בביקורו הראשון בארה"ב, שהתקיים בתקופת מלחמת ההתשה שלאחר מלחמת ששת הימים, החליפו ביניהם דברים על המצב הבטחוני בארצנו הקדושה וכל הנגזר מכך. הגר"מ הוטנר הופתע אז מאוד ממבטו הייחודי של אבא ונקודת השקפתו המקורית והבהירה על כל המצב, ומצא בו איש כלכבו. הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל הגיע בשעתו גם לביקור ממושך בין כותלי המכון. במשך שעות מספר הסתובב בין מחלקות המכון, והעניין מאד, שאל חקר ודרש, ושמע הסברים בקשב רב.

"במהלך הביקור הציג בפניו אבא את מפסק הגרמא המיוחד שפותח על ידו, לצורכי חרום של רפואה ובטחון, בעצה אחת עם גדולי הפוסקים, מרנן ורבנן הגר"ש ז"א אויערבאך והגר"י וייס. הגר"מ הוטנר בדק ממושכות את פעולת המפסק על כל צדדיו ופינותיו. כעבור שעה ארוכה פסק את פסוקו כי גם לדעתו המפסק אכן מותר לשימוש, אך שאלה אחת מטרידה בו אותו: 'מדוע להגביל את השימוש בו

מכשיר מיקרוגל, שנרכש לפני כעשרים שנה, ומעולם לא עשו בו שימוש והוא נותר חדש כביום קנייתו. כך גם לגבי מחקריו ההלכתיים הרבים ופסקיו הנודעים אודות השימוש בשורה ארוכה במתקני בישול חדשניים, כירים חשמליות, כירים אינדוקציה, תנורי פירוליטי, ביחס להטמנה בשבת, כשרות בשר בחלב ופסח, כאשר הוא מתייחס בפרטנות רבה לכל נקודה ונקודה, בעוד שבביתו הפרטי מעולם לא השתמשו בכל אלו. למרות זאת, החליט כי צריך לתת את הדעת מבעוד מאד גם לתרחישים שאלו וערך את התשובה ההלכתית, כאשר רק כיום מתחילים להופיע ניצני נסיונות מעשיים של רעיון זה.

נזהר בקדושת השבת עד יום מותו

מספרים הבנים: פרק מיוחד הוא רבנותו בשכונת מקור ברוך. אך נציין כי אבא כאיש אשר הקדיש את כל שנותיו לביצור חומות ההלכה, ובמרכזן חומות השבת, היתה טבועה בדמו ובווערת בקרבו החרדה לקדושת השבת. כבר מצהרי יום השישי היה "לחוק" מן השבת הקרבה והולכת, לסיים את כל ההכנות מבעוד מועד, לקבל את שבת מלכתא בשעה מוקדמת ולא להיכנס ח"ו לחשש ספק ספיקא רחוק ביותר של חילול שבת ח"ו.

סיפר בנו הרב הגאון רבי שמואל אלעזר שלי"ט א: "בשכונת מקור ברוך התגורר איש חסידי, גומל חסדים בגופו, הרה"ח ר' יעקב גינזבורג ז"ל, בנו של הגאון החסיד רבי שמאי גינזבורג זצ"ל. בין התפקידים שנטל על עצמו היה לבוא בכל ערב שבת לרחוק לכבוד שבת יהודי מסכן ונכה, שהתגורר בשכונתו של אבא. ביום ט"ז בחשוון שנת תשס"ו, בשעות הצהריות של ערב שבת פרשת וירא, באמצע מעשה החסד של רחיצת אותו יהודי, חש לפתע הרב גינזבורג שלא בטוב ושכב לנוח לרגע על הספה הסמוכה, ותוך רגעים ספורים הלך לעולמו מדום לב מתוך דבר מצוה של מעשה חסד.

"השעה היתה אז 1:40 בצהרית, כשהשבת עומדת להיכנס בשעה 4:20 אחה"צ לפי שעון חורף שכבר הונהג אז באותה שנה. החברא קדישא, שרצו לנהוג כמנהג ירושלים שלא להליך את הנפטר, הזדרזו לקיים את ההלוויה בו ביום ולהביאו לקבורה עוד קודם כניסת השבת. אך מאחר שהלה לא קנה חלקת קבורה בחייו התעכבה ההלוויה זמן ממושך יחסית, עד למציאת חלקה מתאימה. בסופו של דבר יצאה ההלוויה מבית ההלוויות שמגר עם הצפירה המבשרת על כניסת השבת בירושלים. חברי החברא קדישא דהרו ברכבם להר המנוחות והספיקו לסיים את הקבורה עם דמדומי חמה, כאשר כל המלווים נאלצו לחזור לעיר ברגל, בבגדי חול, ולהשאיר את כל חפצי המוקצה בדרך.

"אבא, ששמע על כך במהלך השבת, הזדעזע כולו, ומיד החליט כי אם חיפוש אחר חלקת קבורה עלולה לעכב הלוויה בערב שבת ולהביא לחששות של חילול שבת ח"ו, עליו לדאוג לעצמו לחלקת קבורה קנייה ומוכנה, על מנת שאם יסתלק מן העולם בשעות אחה"צ של ערב שבת לא יהיה הדבר שום עיכוב לקבורה. ואכן ביום ראשון שלאחריו ניגש למשרדי החברא קדישא וקנה חלקת קבורה עברו. למרבה הפלא, נתבקש אבא לישב יכה של מעלה בדיק שלוש עשרה שנה לאחר מכן, ביום ט"ז בחשוון, יום היא"צ של ר' יעקב גינזבורג ז"ל."

● ● ●

רבות יש להרחיב על גאונות בתורה של הגאון רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, עבודתו השגיבה, ענוותנותו הגדולה ופעליו בהעמדת יסודי ההלכה בשימוש הטכנולוגי. ביריעה מוגבלת זו הבאנו מעט מזעיר מחייו העשירים. יהי זכרו ברוך.

לצורכי חרום בלבד? השיב לו אבא: 'אני מאושר על כך שהצלחתי לפתח לצורכי חרום של רפואה ובטחון מפסק שכזה, אשר לדעת ראש הישיבה השימוש בו מותר מעיקר הדין לכל אחד, אך כמובן שבשל שיקולים ערכיים של שמירה על קדושת השבת ומניעת פרצות בחומותיה ננו נזהרים ומקפידים מאד שלא לאפשר את השימוש בו אלא אך ורק לצרכי חרום'. הגר"מ הוטנר נהנה ביותר למשמע התשובה הקולעת ושיבח אותה מאד."

חכם הרואה את הנולד

מסכמים הבנים הרבנים הלפרין: "מתכונותיו הבולטות של אבא היתה 'חכם הרואה את הנולד'. בגאונותו הכבירה, ראה תמיד כעשרים שנה ויותר קדימה. הוא כתב תשובות ומחקרי הלכה מקיפים על שאלות שהתעוררו בפועל רק עשרים שנה מאוחר יותר. כבר לפני למעלה מארבעים שנה, כשמכשיר הפקס עדיין לא הגיע ארצה, פירסם תשובה הלכתית בקובץ תורני 'אור הדרום', שיצא לאור בשעתו באוסטרליה, אודות משלוח פקס ממקום שכבר יצאה השבת או עדיין לא נכנסה למקום שבו שבת, או קבלת פקס בערב שבת או במוצ"ש שנשלח ממקום שבו שבת. זאת בשעה שהוא עצמו, כאמור, לא ידע עד לסוף ימיו להשתמש בפקס.

"גם את מכשיר ה'מיקרוגל' היה מן הראשונים שחקרו לעומקו והביעו את דעתם ההלכתית, בה בשעה שבמטבח ביתו עמד

מפסק גרמא חשמלי שפיתח הגר"מ הלפרין זצ"ל לבתי חולים ולמוקדי חירום